

Telč

Kraj: Vysočina

Správní obvod: Telč

Nadmořská výška: 522 m n. m.

Počet obyvatel: 5 034

Adresa URL: www.telc.eu

Okres: Jihlava

GPS souřadnice: 49.183238N, 15.454273E

První pís. zmínka: 1335 (691 let)

PSČ: 588 56

Facebook: MestoTelc

Památky a zajímavosti Telč

Historické jádro města Telč patří k nejcennějším městským památkovým rezervacím na Moravě a v roce 1992 bylo zapsáno na Seznam světového kulturního dědictví UNESCO. Na památkové hodnotě města se podílí i předměstí Staré Město, jehož historická část (okolí kostela Matky Boží) je městskou památkovou zónou a v neposlední řadě i to, že i nová výstavba 20. století na okrajích města respektovala hodnotné městské panoráma, které není narušeno převýšenou panelovou zástavbou. Malebné město láká své návštěvníky do již zapomenutých časů. Město Telč nabízí návštěvníkům živé setkání se všemi stavebními slohy minulého tisíciletí. Náměstí spolu se zámek tvoří jedinečný historicky architektonický komplex, který je od roku 1992 zapsán na Seznam světového kulturního a přírodního dědictví UNESCO.

UNESCO Telč

Pomineme-li pověst z 11. století, kdy podle místní pověsti bylo město založeno kolem roku 1099, je nejvýznamnějším dokumentem o starobylosti města zápis císaře Karla IV. v jeho vlastním životopise, který dokládá existenci Telče již v roce 1335. Největšího rozmachu doznalo město za pánů z Hradce. V druhé polovině 16. století přichází do města na pozvání Zachariáše z Hradce italský stavitel, kteří přestavují původní vodní pevnost s gotickým hradem na velkolepé renesanční sídlo. Renesanční tvář s podloubím získávají i všechny měšťanské domy na náměstí. Najdeme zde památky mimořádné hodnoty z prostředí měšťanského, církevního i šlechtického, kde se navzájem prolínají prvky gotické, renesanční, barokní i prvky pozdějších stavebních slohů, čímž se uzavřel stavební vývoj historické části města v 18. století.

Město Telč patří mezi vyhledávané kulturní destinace, mezi centra uměleckého a akademického dění, mezi místa, kde prožijete příjemným způsobem volný čas, ať už návštěvou historických objektů či se necháte pozvat na festival, koncert, do městské galerie na výstavu nebo na historické slavnosti, kterými každoročně provází návštěvníky města Zachariáš z Hradce a Kateřina z Valdštejna.

V Telči si můžete prohlédnout zámek s renesanční zahradou, parkem a skleníkem, Muzeum Vysočiny, kostel sv. Jakuba, Jména Ježíš a sv. Ducha, Konvikt sv. Andělů, Jezuitskou kolej a gymnázium, galerie, Mariánský sloup, kašny, vyhlídkové věže sv. Jakuba a sv. Ducha, městské opevnění, Horní a Dolní bránu a měšťanské domy s podloubím, ale i Staré Město s kostelem Matky Boží a barokními sochami, a to vše obklopené třemi rybníky Staroměstským, Ulickým, Štěpnickým.

Muzeum Vysočiny Telč

Státní zámek Původní gotický hrad nechal v 2. polovině 16. století přestavět Zachariáš z Hradce v renesanční sídlo. Tuto podobu si zachoval i ve většině svých interiérů s dobovým vybavením

dodnes. Součástí zámeckého areálu je Muzeum Vysočiny, Zámecká galerie, Zámecké podzemí, zámecká zahrada a park.

Zámek Telč

Kostel a věž sv. Jakuba Farní kostel s téměř 60 m vysokou věží byl založen současně s městem. Svou dnešní podobu dostal v polovině 15. století. V Křížové chodbě kostela jsou umístěny pamětní desky obětem I. a II. světové války.

Kostel Jména Ježíš Původně jezuitský kostel založený hraběnkou Františkou Slavatovou, dokončený roku 1667, postaven v barokním slohu. Kostel je nezvykle orientovaný do náměstí boční fasádou.

Kostel a věž sv. Ducha Původně románský kostel byl přestavěn koncem 15. stol. ve slohu gotickém. Pozdně románská věž z 1. poloviny 13. století je nejstarší dochovanou stavební památkou ve městě, je vysoká 49 m.

Jezuitská kolej Byla postavena v letech 1651–1655. Po roce 1883 zde byla škola, městské muzeum, dnes sídlo Univerzitního centra Telč Masarykovy univerzity Brno.

Jezuitské gymnázium Jezuité zde v roce 1673 zřídili latinské gymnázium. Dnes sídlo ČVUT Praha.

Konvikt sv. Andělů Původně stará sladovna, po příchodu jezuitů škola chrámové hudby, dnes Vzdělávací zařízení Telč.

Radnice Jedná se o jednu z mála nechrámových budov v Evropě s fasádou s vysokým řádem. Vedle vstupních vrat je železná míra jednoho sáhu s vyznačením lokte a značka nadmořské výšky města 522,5 m. Na čelní stěně v podloubí je deska připomínající zápis města na seznam UNESCO v roce 1992.

Městská galerie Hasičský dům, náměstí Zachariáše z Hradce Na místě dnešní galerie stávala goticky sklenutá brána s renesančním štítem ze 17. století. Galerie pořádá ročně několik autorských výstav.

Galerie Wimmer, náměstí Zachariáše z Hradce Galerie obrazů od současných malířů

Telčský dům, náměstí Zachariáše z Hradce Historie, současnost i pohádka na jednom místě Výstava o historii a legendách z Telče a okolí, expozice vláček, čtyřdráhová autodráha, herna

Telčské podzemí, náměstí Zachariáše z Hradce Nejen pod většinou domů na náměstí Zachariáše z Hradce, ale také pod částí zámeckého areálu jsou středověká sklepení. Jednotlivé, někde i dvouúrovňové sklepy, byly propojeny spleťnými chodbami, jejichž zpřístupněná část je dlouhá téměř 150 m s interaktivní zábavně-naučnou expozicí.

Expozice historie železniční dopravy, vlakové nádraží, přístup – vlevo za viaduktem na Novou Říši Depo historických vozidel na jediné koleji ukrývá až čtyři historické vagony či lokomotivy. Na panelech v depu jsou nejrůznější informace o historii železnice od jejich počátků až do 60. let i o historii trati Slavonice - Kostelec.

Muzeum techniky Telč, Na Sádkách Muzeum pro celou rodinu. V historickém objektu bývalé parní pily nedaleko centrálního parkoviště najdeme sbírku historických automobilů, motocyklů, velocipedů, kočárků, hraček.

Vyhlídkové věže sv. Jakuba a sv. Ducha na náměstí Zachariáše z Hradce

Telč nabízí návštěvníkům na velmi malém prostoru živé setkání se všemi stavebními slohy minulého tisíciletí. Je možné vystoupit na pozdně románskou věž sv. Ducha, obdivovat gotické kostely sv. Jakuba a Panny Marie, navštívit několik prohlídkových tras v renesančním zámku a především se projít po náměstí obklopeném malebnými štíty historických měšťanských domů s podloubím.

Náměstí vroubené malebnými domy se štíty a podloubími odpovídá svým rozsahem přibližně stavu při založení města. V polovině 15. 16. století bylo k většině původně gotických domů představeno podloubí a celá průčelí se štíty. Arkády, fasády a štíty byly utvářeny individuálně, některá průčelí však byla v dalších stoletích přestavována, takže renesanční charakter si zachovala pouze část z nich. Většina fasád a štítů nese znaky baroka, některé i slohů pozdějších.

Za zvláštní povšimnutí stojí zejména tyto budovy a měšťanské domy (v pořadí od zámku kolem náměstí):

čp. 2 – budova bývalé jezuitské koleje čp. 3 – Jezuitské gymnázium čp. 10 – radnice čp. 15 – nárožní měšťanský dům s arkýřem čp. 32 - dům vystupující do náměstí má pozdně barokní fasádu čp. 39 - mohutný renesanční dům s barokním průčelím čp. 47 - dům s převýšenou kulisou domu, původně měšťanský pivovar čp. 48 – dům barokně přestavěný v 18. století čp. 54 a 55 – renesanční domy mající fasádu s psaníčkovitým sgrafitem čp. 57 – renesanční dům s barokním průčelím čp. 59 – nejtypičtější barokní průčelí z druhé čtvrtiny 18. století, na fasádě vystupuje tepaný kříž čp. 61 – dům, jehož sgrafita byla objevena až v roce 1953 při restaurování domu čp. 62 – v domě je zachována část kamenného vjezdu do původní kovárny čp. 71 – původní panské sýpky z roku 1576

Městská galerie Hasičský dům

Jedna z nejstarších fotografií telčského náměstí pořízená po polovině 19. století zachycuje v místech současného domu č. 122 gotickou bránu s renesančním štítem, která uzavírala vstup do dnešní ulice „U Masných krámů“, jichž bylo podle údajů 26 ve dvou řadách po 13 a v nichž mistři cechu řeznického sekali a prodávali maso - a to osobně - neboť tak nesměli činit nikde jinde v Telči než právě zde. Začátkem 60. let se vše změnilo a řezníci mohli svobodně sekat maso doma. Opuštěné masné krámy dalo, tehdy ještě německé zastupitelstvo v roce 1870 zbourat a na jejich místě postavilo „hasičskou zbrojnicí“ pro nově založený dobrovolný sbor hasičů. Budova vypadala právě tak jako dnes, kdy se vrátila k původní podobě - donedávna ji pamatujeme se dvěma vjezdy po přestavbě z roku 1944, kterou si vynutila moderní motorová technika. Na místě dnešní galerie stávala goticky sklenutá brána s renesančním štítem ze 17. století, kterou se vcházelo do masných krámů. Požár v roce 1871 byl impulzem pro založení hasičského sboru, zbourání masných krámů a vystavění hasičské zbrojnice. Hasičský dům je nejmladší budovou na telčském náměstí. Malá romantická stavba byla v roce 1944 přizpůsobena nové technice vybouráním dvou mohutných vjezdů, které zcela změnily charakter architektury budovy až do její rekonstrukce v roce 2004. Projekt návratu do původní podoby z roku 1971 vypracoval Ak. Arch. Doc. Václav Gírsa. Na dřevěnou podlahu galerie byla použita stará prkna dovezená z hradu Kost v západních Čechách. Litinové závěsné a osvětlovací zařízení připomíná technické konstrukce druhé poloviny 19. století a v duchu této doby je i vývěsní štít galerie. Výstavní program galerie se snaží být důstojným doplňkem architektonických památek v historickém centru města. Městská galerie pořádá ročně pět přibližně dvouměsíčních autorských výstav a dbá na pečlivý výběr vystavujících autorů i děl.

Farní kostel sv. Jakuba

Kostel s mohutnou, 60 m vysokou věží byl postaven už ve 14. století. Záhy však vyhořel (spolu s celou západní polovinou náměstí) a byl znovudobudován jako dvoulodní pozdně gotická stavba v polovině 15. století. O 200 let později, po příchodu jezuitů, byl obklopen účelovými přístavbami na severní (Černá kaple), hlavně pak na jižní straně (sakristie a oratoř). S výjimkou kaple byly přístavby odbourány při regotizaci kostela v roce 1892. Křížová chodba, kterou můžeme vejít do chrámu ze severní strany, byla přistavěna roku 1737 nákladem měšťana Ondřeje Hanusíka. Na jejím konci jsou umístěny pamětní desky obětem 2. světové války z roku 1994 (autoři: V. Šerák, B. Chalupníček, R. Folprechtová). V jejich blízkosti, už v předsíni kostela, je pro Telč typický památník, neboť pamětní desky padlým v 1. světové válce byly vyrobeny a zdobeny ve zdejší Lidové malírně začátkem dvacátých let. V interiéru kostela a pozoruhodnou klenbou spočívající na 3 pilířích, které rozdělují dvoulodí, je pseudogotický oltář z roku 1879 (arch. Mocker) a na kůru vestavěném do lodi roku 1638 jsou původní barokní varhany z roku 1725 (V. Pantoček z Dačic). Hlavním vchodem z jižní strany vyjdeme na Kypťovo náměstí. Ke kostelu náleží 60 m vysoká věž, na kterou vede 40 kamenných a 105 dřevěných schodů. Z vyhlídkového ochozu se ukáže město a okolí ve své neopakovatelné kráse. V minulosti byla obydlena hlásným. Ve věži se dochovaly dva zvony: Jakub z roku 1602 a Marie z roku 1550.

Protilehlá budova čp. 74 – konvikt sv. Andělů

Dům má složitý vývoj. Původně zde probíhala hradební zeď otevřená gotickou bránou, která je dosud zachovaná v suterénu objektu. K ní byla v 16. století přistavěna panská sladovna. Ta byla po příchodu Jezuitů do Telče kolem roku 1668 přestavěna na konvikt sv. Andělů, školu chrámového zpěvu a hudby, vzniklou z fundace hraběnky Františky Slavatové. Po roce 1775 byl objekt opět částečně přestavěn a upraven pro obytné účely panských úředníků. V současné době, po citlivé obnově budovy, včetně zahrady konviktu, je sídlem Vzdělávacího a konferenčního centra Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy ČR.

Kostel Jména Ježíš

Původně jezuitský kostel Jména Ježíš, založený hraběnkou Františkou Slavatovou, dokončený roku 1667, byl postaven ve střízlivém barokním slohu s prostornou lodí a bohatou štukovou výzdobou, je nezvykle orientovaný do náměstí boční fasádou, která nese prvky renesančního slohu. Vnitřní výzdoba kostela je barokní. Kostel má 6 bočních oltářů různé umělecké a historické hodnoty. Před oltářem sv. Josefa byla pohřbena zakladatelka kostela hraběnka Slavatová a před oltářem Bolestné Panny Marie její manžel Jáchym Oldřich Slavata. Nad oltáři visí obrazy sv. Aloise a sv. Františka Xaverského a menší obraz zvaný Salvátor z dílny Karla Škréty. Oltáře jsou ozdobeny cennými řezbami. V kostele je 5 barokních zpovědnic. Varhany jsou z roku 1903 a postavila je firma Tuček z Kutné Hory. Do kostelního inventáře patří, mimo jiné, velké monstrance barokního provedení. Její dolní část je ozdobena tepanými hlavami andělů a drahokamy. V inventáři je i několik kalichů značné umělecké a historické ceny. Z doby postavení kostela se zachovalo deset brokátových ornátů a dva dalmatiky, které nechala pořídit zakladatelka kostela. Jsou na nich vyšity slavatovské erby. Pod kostelem se nachází rozsáhlá krypta, dříve sloužící jako hrobka. Byli v ní pohřbeni členové Tovaryšstva Ježíšova z místní koleje,

zakladatelé a dobrodinci kostela. V roce 1810 byla otevřena a pozůstatky zemřelých byly uloženy na hřbitově u sv. Anny.

Kostel sv. Ducha

Kostel byl postaven na místě původního románského kostela těsně přiléhajícího k věži. První písemně doložená zmínka o tomto kostele pochází z roku 1487. V letech 1655–1691 došlo k několika požárům krovu. Roku 1784 byl kostel zrušen a přeměněn na skladiště, roku 1836 pak vyhořel. Na konci 19. století byl zadaptován pro městské divadlo (v apsidě bylo jeviště, okna zčásti zazděna, v lodi hlediště, včetně balkonů a galerie). V hlavní ose klenby apsidy se zachovaly zbytky polychromie - znak pánů z Hradce (pětিলístá růže) a monogram M. Mezi žebry klenby jsou fresky čtyř evangelistů. V apsidě i lodi se nacházejí původní okna s rozmanitým provedením kružeb. Roku 1922 byl kostel sv. Ducha odkoupen Českobratrskou církví evangelickou a roku 1923 slavnostně otevřen a znovu využit k bohoslužbám.

Věž sv. Ducha

Pozdně románská věž je nejstarší dochovanou stavební památkou v Telči. Slohově ji lze zařadit do 1. poloviny 13. století. Na její vznik existuje mezi kronikáři a historiky několik názorů. Kronikář Bílek se domnívá, že templáři kolem roku 1258 obehnali město hradbami a blízko nich u Horní brány postavili strážnou věž. Naproti tomu kronikář Prokop píše, že již ve 12. století byl v Telči starý hrad, u něhož byla postavena kolem roku 1200 obyvatel a strážná věž. Profesori Beringer a Janoušek soudí, že vnitřní město bylo založeno v 2. polovině 13. století za Přemysla Otakara II. Současně bylo město opevněno a blízko hradeb u Horní brány byla postavena strážná věž. Podle profesora Fromka Johanité postavili před rokem 1200 strážnou věž s přilehlými románskými hradbami a branou. Její hranolové těleso je vybudováno z poměrně velkých, pečlivě opracovaných kvádrů. Přízemí věže je na východní straně přístupné portálem s kamenným ostěním. Nad ním pak, ve výši prvního patra, se prostor věže otvíral od lodi kostela sv. Ducha dnes zazděným obloukem panské tribuny. Naproti němu je umístěn pravouhlý vstupní otvor, nyní jediný přístup do pater věže a je dosažitelný po vnějších dřevěných schodech. Věž je přístupná po vnějších dřevěných schodech, je vysoká 49 m a nahoru vede 97 schodů, je zde umístěna expozice obrazů Jana Křena. Z věže je pěkný pohled na centrum města a okolí.

Kostel Matky Boží

Po břehu Staroměstského rybníka cestou zvanou Na Dlážkách, lemovanou řadou barokních soch, se dostanete ke kostelu Matky Boží na Starém Městě. Podle legendy byl kostel založen roku 1099. V kostele jsou původní barokní varhany a na věži kostela nejstarší telčský zvon z roku 1515. Na hřbitově jsou k vidění četné náhrobní kameny významných osobností 16. století a kaple sv. Rocha z roku 1622 a pozdně gotická kazatelna. Staroměstský kostel sloužil také jako kostel poutní, z té doby se zachovalo několik mariánských písní.

Kostel sv. Anny

Kostel stojí na hřbitově, který se nachází východně od náměstí Zachariáše z Hradce. Hřbitov vznikl jako nové městské pohřebiště po uzavření hřbitova u kostela sv. Jakuba v roce 1672. V jeho středu nechalo město v letech 1695–1698 postavit za finančního přispění telčských jezuitů kostel. Jedná se o prostý jednolodní kostel s valenou klenbou a rovnou zdí kněžiště. Spolu s ním byla postavena i hřbitovní zeď. Před vchod na hřbitov byla u barokní brány umístěna socha klečícího sv. Donáta.

Kaple Jména Panny Marie

v malém parčíku na trojúhelníkovém Oldřichově náměstí. Ta byla založena zdejším měšťanem Ondřejem Hanusíkem v roce 1719. V roce 1867 byla rozšířena péčí Josefa Tomáška v úhledný předměstský kostelík se zvonem z roku 1988.

Středověká sklepení

Nejen pod většinou domů na náměstí Zachariáše z Hradce, ale také pod částí zámeckého areálu byste našli středověká sklepení. Jednotlivé, někde i dvouúrovňové sklepy, byly propojeny spletitými chodbami, jejichž zpřístupněná část je dlouhá 150 m. Funguje zde koncepce multimediální expozice Telčského podzemí, která má za úkol nejenom poučit, ale i pobavit, a to pomocí vyspělých technologií. Celá expozice je zároveň pojata, jako živý projekt, na kterém se do budoucna mohou podílet nejen všichni obyvatelé Telče, ale i sami návštěvníci.

Parní mlýn

v romantické krajině pod hrází Staroměstského rybníka v Telči. Nejstarší písemný doklad o mlýně v této lokalitě pochází z roku 1533. Mezi významná historická data patří letopočet 1807, kdy prostory mlýna začala využívat továrna na jemná sukna Jakuba Langa a v roce 1825 byl objekt upraven pro účely barvírny, přádelny a tkalcovny. Dalším významným letopočtem je rok 1863, kdy výrobní areál získala Amálie Podstská-Lichtenstein, která nechala budovy přestavět k původnímu účelu. Roku 1945 přešel provoz pod národní správu. Mlelo se zde do roku 1957, dále prostory sloužily jako skladiště. Od roku 1958, kdy se v části mlýnice propadla všechna patra, nebyl už areál dále využíván a chátral. Dnešní podoba areálu představuje klasicistní výrobní objekt průmyslového období, kdy vodní pohon nahradil parní. Hlavním objektem areálu je mohutná čtyřpodlažní budova mlýnice. Kolmo na tento trakt navazuje třípodlažní křídlo obytné a správní. Komplex těchto dvou traktů je uspořádán do písmene L. Obě křídla jsou zakončena sedlovou střechou. Ztvárnění fasád je v současné době patrné již jen z hlavního průčelí směřujícího k příjezdové cestě. V části mlýnice jsou dochovány původní dřevěné konstrukce a fragmenty technologických zařízení. V prostoru, kde byly probořeny stropy, se nabízí výjimečný pohled na konstrukci krovu. Zbořen byl komín a trakt kotelny a strojovny. Tento trakt byl vestavěn do prostoru, který uzavírají křídla hlavní budovy. K mlýnici přiléhá lednice – prostor pro umístění vodního kola. Její vzhled dokumentuje stav z 20. let 20. století, kdy byla upravena pro potřeby Francisovy turbíny. Zajímavým artefaktem je kamenný kvádr upravený jako ložisko, jediné svědectví po původním osmimetrovém vodním kole. Pozornost si zasluhují zrestaurované nýtované vantroky (koryto pro

přívod vody na mlýnské kolo), které jsou umístěny na masivních pilířích z kamenných kvádrů a ústí do kašny pod krovem lednice. Obecně prospěšná společnost Millenium regio coeli, která pečuje o tuto kulturní památku, se snaží o citlivý přístup k obnově. Nové využití má již hospodářská budova, kde je umístěno informační centrum a občerstvení. V areálu byly provedeny terénní úpravy a opraveny komunikace. Obnovena byla rovněž přepadová koryta ze Staroměstského rybníka, která jsou částečně vytesaná do rostlé skály. Úplnou novostavbou je nová strojovna. Výjimečný přístup k rekonstrukci potvrzuje oprava parního stroje. Stroj byl vyroben Pražskou akciovou strojírnou, dříve Ruston a spol., v roce 1887. Jedná se o ležatý dvouválcový compaundní stroj s kondenzací. Od zboření strojovny ležel stroj v ruinách vystaven nepříznivým vlivům počasí. Ve šrotu skončily všechny drahé kovy, ložiska, maznice a dokonce i kuželový odstředivý regulátor otáček a písty parního stroje. V současné době končí první etapa opravy. Nejedná se jen o zakonzervování, ale o kompletní opravu a obnovu kotelny, aby mohl být stroj opět spuštěn. V letní turistické sezoně mohou návštěvníci již nyní nahlédnout do strojovny a sledovat práci restaurátorů, které vede strojník a restaurátor parních strojů Martin Holota (restaurátorská dílna Ekotechnického muzea, Praha) za spolupráce restaurátorů brněnské firmy Muzeum starých strojů. V celém areálu se také obnovuje řádný vodní režim poměrně složitého systému náhonů nejen čištěním, ale většinou i opravou z kamene zděných břehů koryt nebo jejich přemostění.

Rozhledna Oslednice

Na vyvýšenině východně od telčského nádraží byla roku 1898 postavena dřevěná rozhledna. Jejím nástupcem je typizovaný telekomunikační stožár s veřejně přístupnou vyhlídkovou plošinou, postavený v letech 1999–2000.

Rozhledna je 36 m vysoká železná věž, jejíž ochoz ve výšce 31, 2 m.

Hrad Roštejn

Pozdně gotický hrad, který se zvedá na skalnatém vrchu (677 m) v romantických lesích u vsi Doupě, byl vybudován pány z Hradce v první polovině 14. století. V 70. letech 16. století nechal hrad přestavět Zachariáš z Hradce v duchu renesance na lovecký hrádek s rozlehlou oborou v blízkém okolí. Dalšími majiteli byli Slavatové z Košumberka, Lichtenštejní z Kastelkornu a Podstatští-Lichtenštejní. Dnes je hrad v majetku Kraje Vysočina a spravuje ho Muzeum Vysočiny Jihlava. Hlavní dominantou hradu je gotická sedmiboká věž s vyhlídkou, vysoká 45 m. V expozici uvidíte pozdně renesanční fresky erbů v Erbovním sále, nástěnnou malbu koně a rostlin. Zajímavostí je sedmimetrový betlém vyrobený třeštskými betlémáři. Specialitou hradu je každoroční pořádání nočních prohlídek v hlavní sezóně. Dále je památkou hostitelem roztodivných kulturních programů – historických slavností, divadel, koncertů. Na hradě je možné se nechat oddat.

